

pripravuje v spolupráci s vydavateľstvom Smena v Bratislave vydanie zborníka z tohto seminára.

*

3. 3. 1967 zasadala metodologická sekcia, na ktorej Ján Zemko referoval o skúsenostiach z výskumu individuálnej bytovej výstavby.

*

16. 3. 1967 zasadala sekcia sociológie kultúry a masovej kultúry, kde Vladimír Holina informoval o VI. svetovom sociologickom kongrese v Eviane — menovite o sekcii masových komunikácií — a Oliver Bakoš o sjazde čs. sociológov v Bedřichove.

V marci zahájil činnosť prípravný výbor seminára k sociológii kultúry, ktorý plánuje Slovenská sociologická spoločnosť na jeseň 1967. V pracovnom výbore, poverenom vytvorením pracovného tímu a vypracovaním koncepcie seminára, sú súdruhovia: J. Čelko, Jozef Darmo a Oliver Bakoš.

*

Po celý prvý štvrtrok 1967 prebiehali v Slovenskej sociologickej spoločnosti intenzívne prípravy I. stretnutia čs. a poľských sociológov v Smoleniciach.

L. Friedová

Z domova...

Zvýšená péče o mládež vyžadující zvláštní péči

byla předmětem porady kolegia ministerstva školství. Cílem péče o defektní mládež (Socialistická škola 1967, 6) je zařadit ji do života i při jejích omezených nebo změněných možnostech. V nedávné době se projevovat často názor, že v důsledku růstu materiální úrovně poklesne počet defektních jedinců, což způsobilo zpomalení růstu speciálního školství natolik, že se v těchto odborných zařízeních může vzdělávat jen část postižené mládeže. „V současné době je však v evidenci v českých krajích téměř 8 tisíc, na Slovensku více než 5 tisíc duševně a smyslově vadných dětí ve věku od 6 do 15 let, kterým nemůže být poskytována potřebná péče ve speciálních školách“. Proto byla kolegiem schválena opatření, která mají postupně zlepšit tento nežádoucí stav.

Presidium ČSAV o dalším rozvoji společenských věd

Presidium ČSAV jednalo koncem února letošního roku o dalším rozvoji společenských věd. Projednalo mj. návrh na vytvoření rady pro koordinaci výzkumu ve společenských vědách a schválilo zřízení Psychologického ústavu ČSAV v Praze s pobočným pracovištěm v Brně. Presidium rovněž projednalo pracovní zaměření Ústavu pro výzkum veřejného mínění pro nejbližší období. Ústav bude provádět převážně výzkum aplikovaný, avšak k náplni jeho práce bude patřit i výzkum základní, zejména otázky metodologické a řešení teoretických problémů veřejného mínění, jeho tvorby a funkcí v socialismu.

O základním rysu vědeckotechnické revoluce ze sociologického hlediska

pojednal doc. B. Weiner v článku *Dělnická třída a inteligence* (Nová mysl 1967, 3). Jedním ze základních rysů vědeckotechnické revoluce ze sociologického hlediska je podle něho fakt, že postupně ve výrobě vyřazuje lidskou ruční práci a nahrazuje ji automatickou strojovou prací. Tento proces se projevuje u některých druhů práce i v nevýrobní oblasti. Důsledky tohoto procesu pro strukturu a početnost dělnické třídy (pracovních sil) vedou k tomu, že začínají narůstat ty části dělnické třídy, které obvykle pracují v administrativně výrobním a především v nevýrobním sektoru, a které obvykle nazýváme zaměstnanci. Tato vrstva,

která byla dříve na okraji dělnické třídy, se v soudobých podmínkách dostává do příbližně podobného postavení jako klasická dělnická třída.

Ještě výraznější jsou začínající procesy vědeckotechnické revoluce pokud jde o inteligenci, jejíž počet i význam prudce stoupá. Je třeba změnit její status i technickou jednostrannost; aby technická inteligence mohla uskutečňovat svůj podíl na organizátorských a politicko-administrativních funkcích, je nutno dojít k rovnováze, jejímž jedním činitelem je „odpovídající podíl humanistického vzdělání (zvláště sociologie a psychologie) u technické inteligence“.

Prof. Tauber o sociologii vesnice

Počátkem března se konalo v Praze mezinárodní kolokvium o sociálních důsledcích mechanizace zemědělství. Při této příležitosti zdůraznil prof. dr. Jan Tauber, ředitel Institutu sociologie venkova, v rozhovoru s Mladou frontou (1967, č. 67): Pro sociology je poučné srovnávat, k jakým závěrům dojde výzkum v zahraničí, zejména jak se zvýšení mechanizace orazilo na venkově v kapitalistických i socialistických státech, do jaké míry zde vývoj směřuje k velkoorganizační struktuře výroby. — V dalším informoval prof. Tauber o podrobnostech výzkumu, který je koordinován Evropskou společností sociologie venkova: účastní se ho řada evropských států a její výsledky budou zpracovány během příštího roku. „Význam mezinárodního výzkumu“ — dodal prof. Tauber — „spočívá v tom, že získáme ucelený přehled o situaci prakticky ve všech evropských zemích. Tento výzkum je první velkou mezinárodní kooperací sociologů venkova.“

Možnosti a aspirace marxistické sociologie

jsou předmětem úvahy P. Machonina a Z. Strmisky v Kulturní tvorbě v 10. čísle V. ročníku: Naše sociologie se v posledních letech poměrně rychle rozvíjí. Lidé si dnes zřejmě všude uvědomují, že řešení velkých a složitých společenských otázek současné epochy i každodenních starostí není možné bez sociologie, která se snaží poznat společenskou skutečnost přísně objektivními postupy, odpovídajícími všem požadavkům vědecké metody. „Vývoj moderních složitých společností (pokračují autoři) není prostě bez sociologie myslitelný“. Mění se i společenská funkce sociologie, protože společenské vědy, a tudíž také sociologie, přestávají být v dů-

sledku vědeckotechnické revoluce vzhledem k přírodním vědám disciplínami „druhého řádu“. Není proto přehnané, „spatřujeme-li v dosažené úrovni společenských věd a v praktických funkcích, jež plní, jeden z ukazatelů celkové úrovně jednotlivých společností“.

V socialistické společnosti, která se vyvíjí podle vlastních projektů a programových koncepcí, se dále zvyšuje závažnost sociologického zkoumání a „sociologického sebepoznání socialistických společností“. K tomu přistupuje, že tyto společnosti trvají relativně krátkou dobu a jsou poměrně málo sociologicky prozkoumány, takže soudy o nich velmi často postrádají solidní vědecký základ. Z těchto i dalších důvodů máme při řešení problémů společenské praxe v širokém měřítku využívat a respektovat sociologický přístup, vždyť celá řada problémů, velmi závažných pro náš společenský život, se ještě nestala předmětem soustředěného sociologického výzkumu a studia; sociologie dosud nevypracovala na náležité úrovni ekvivalent ekonomických koncepcí, z nichž vychází nový systém řízení a plánování. „Sociologický způsob myšlení by se měl stát nedílnou součástí našeho uvažování a samozřejmým předpokladem našeho rozhodování“.

Výzkum o právním vědomí některých našich občanů

provedl doc. dr. O. Novotný se studenty právnické fakulty UK a informuje o jeho výsledku v LN 1967, č. 11. Při průzkumu byly jednotlivé otázky předloženy třem stům náhodně vybraným manuálně pracujícím lidem. Na otázku, zda je správné trestat smrtí, 272 dotázaných odpovědělo kladně a pouze 28 záporně. Na otázku, u kterého trestného činu je správné uložení trestu smrti, 272 z dotázaných uvedlo vraždu, 197 pohlavní zneužití dítěte, 147 vlastizrady, 3 dokonce i výtržnictví a 34 dopravní delikt, při němž došlo k usmrcení.

Autor uvedené informace právem dodává: „V právním vědomí našich občanů je zřejmě představa o oprávněnosti trestu smrti zakořeněna hlouběji než v leckterých jiných státech, což asi souvisí s uznáváním odvetných cílů trestání. Skutečnost tím závažnější, že marxistická trestní politika vždy chápal trest smrti jako dočasné, výjimečné a vynucené opatření“.

Václav Osvald

Dne 9. prosince 1966 přednášel v Lékařském domě v Praze generální sekretář Mezinárodního programu pro pracovníky s mládeží a sociální pracovníky dr. Henry Ollendorf o některých programech práce s mládeží, kterou je z určitého aspektu možno označit za potenciálně delinkventní. Jedná se především o mládež z chudších sociálních vrstev, o mladistvé, kteří nemají ukončené základní vzdělání a nezískali následkem toho ani žádnou další odbornou kvalifikaci. Vzhledem k perspektivním potře-

bám kvalifikovaných kádřů jsou pracovní možnosti a vůbec životní perspektivy těchto jedinců silně limitovány. Jak ukazují statistická šetření, rekrutuje se z této mládeže poměrně velký počet delinkventů a mladých lidí s oprávněně pesimistickým postojem k životu, k budoucnosti. Je samozřejmé, že tyto pocity životní nejistoty (odhlédneme-li v daném momentu i od dalších motivačních elementů) mají svůj dopad jak v relaci k subjektu, tak i k celé společnosti. V USA se snaží na základě několika programů (tato aktivita má charitativní charakter) o odstranění jedné z příčin této životní nejistoty dodatečnou kultivací této mládeže. Mladí lidé jsou na základě dobrovolnosti shromažďováni v táborech (zvlášť dívky a zvlášť chlapci), v nichž si doplňují základní vzdělání, učí se jednomu z 33 učebních oborů a připravují se na pozdější samostatný vstup do života. Průměrná doba pobytu v táboře je dva roky. Podle prvních, dosud nedlouhých zkušeností s touto mládeží odchází asi 20 až 30 % mladých lidí z tábora v krátké době, obvykle v prvních šesti týdnech. Ostatní většinou vytrvávají a plní podmínky programu. V roce 1966 bylo v těchto zařízeních v USA asi 50—60 tisíc mladých lidí ve věku 16—21 let.

Eliška Freiová

... i ze světa

Sociologický rozbor fašismu a nacismu

je stále živým problémem, a proto jsou těmto zhoubným hnutím našeho století věnovány četné soudobé publikace sociologického, historického a politicko-analytického rázu, které dále rozmnožují a doplňují světovou i českou antifašistickou literaturu, o níž jsme se zmínili v SC 1967, č. 1. Tak např. Political Science Quarterly zaznamenává (1966, 3) knihu F. W. Deakina *The Brutal Friendship-Mussolini, Hitler, and the Fall of Italian Fascism*. Druhá práce téhož autora je nazvaná *The Six Hundred Days of Mussolini. — Presse in der Zwangsjacke — 1933—1945* je název knihy, v níž O. J. Hale líčí gleichšaltující tiskovou politiku hitlerismu. (Düsseldorf, Droste Verlag, 1965.) Podobného druhu je kniha *Presse und Funk im Dritten Reich*, pěti svazková dokumentace J. Wulfa. Konci nacistické říše jsou věnovány nové knihy: R. Hansen *Das Ende des Dritten Reiches* a A. Armstrong *Bedingungslose Kapitulation*. Hansenův závěr o katastrofálním konci nacistického řádění je výstižný: „Der Nationalsozialismus hat kein tausendjähriges Reich gegründet, er hat das tausendjährige Deutsche Reich zerstört“. — Z ekonomického hlediska analyzuje nacismus kniha W. Sörgela *Metallindustrie und Nationalsozialismus* (1965), zatímco A. Görner v díle *Hitler's preussisches Engagement* se zabývá rozbořem širokých sociálních souvislostí, z nichž vyrůstal nacismus. — *Alles oder Nichts — zwölf Jahre totalitärer Herr-*